

19.01.2023

Voimavaroja Ukrainassa

Teemu Häkkinen

Olen aina ehtiessäni työstänyt kirjakäsikirjoitusta, jossa pohdiskelen Suomessa tutuksi tullutta maanpuolustustahdon ideaa. Seuraan kirjakäsikirjoituksessani itsenäisen Suomen historiaa ja siinä maanpuolustustahtoon, tai *tahtoon* yleensäkin liittyvää voimavaroja käsittelevää ajatusta poliittisen keskustelun kautta. Sopiva teema siis myös Ukrainan tapahtumien ihmettelemiseen, onhan siinäkin kyse Venäjän hyökkäämisestä pienemmän rajanaapurin kimppuun ja niistä poliittisista valinnoista, joita eri osapuolet tekevät.

Suomessa seurataan tarkasti sitä, miten sota Ukrainassa oikein etenee. Olemme tottuneet lukemaan mediasta kirjoituksia, jotka kannustavat ja ylistävät Ukrainan sotaponnistusta ja kyseenalaistavat Venäjän sodankäyntikyvyn joitakin osa-alueita. Ukrainan koettelemukset on helppo nähdä Suomen historiallisten, ja siinä ennen kaikkea talvisodan kokemusten valossa. Ukrainaisten henki vaikuttaa olevan yhtenäistä ja tahto taistella miehittäjää vastaan on ollut vahvaa. Ihan niin kuin Suomessa koettiin yli 80 vuotta sitten.

Venäläisjoukkojen moraaliala on kyseenalaistettu sodan alkuvaiheista saakka, kun alkuperäinen venäläisstrategia selvästi epäonnistui ja Ukrainan valloittaminen ei ollutkaan helppoa. Ukraina on edistänyt kuvaa venäläissotilaiden matalasta moraalista välittämällä julkisuuteen tietoa muun muassa venäläisjoukkojen puhelinkeskusteluista, eivätkä rintamalla kuvatut dronivideot ole hirveästi parantaneet tilannetta. Samaan aikaan Venäjä on jaksanut syöttää rintamalle uusia joukkoja, olisivatpa ne sitten vapaaehtoisia ammattisotilaita, liikekannallepanolla kerättyjä tai palkkasotilaita.

Palataanpa hetkeksi vuoteen 1940, jolloin Suomessa piti tehdä kovia päätöksiä. Jos sinä, arvon lukija, saat tilaisuuden asioida Kansallisarkistossa Helsingissä ja lukea tuolloisen valtioneuvoston tekemästä työstä syntyneitä asiakirjoja, saatat panna merkille, että sotaa ja rauhaa koskenut päätöksenteko oli vaikeaa. Suomessa ei talvisodan aikana tarvinnut tehdä propagandatyötä mielialan vahvistamiseksi, koska henki oli vahvaa, Neuvostoliiton miehitystä ei haluttu ja omasta maasta ja vapaudesta taisteltiin sisukkaasti. Helmikuussa päättäjillä alkoi kuitenkin olla kova paikka. Sekä kotirintaman että rintaman mieliala vaikutti olevan vankkaa, mutta rintamajoukot olivat puhkikuluneita. Reservejä ei ollut nimeksikään ja joukot olivat niin väsyneitä, että eivät aina jaksaneet reagoida rintamatapahtumiin ja kärsivät siksi lisätappioita. Valtionjohdon oli lopulta pakko reagoida tilanteeseen ja suostua rauhaan. Tahtoa oli mutta kyky alkoi olla pahassa jamassa, ainakin verrattuna Neuvostoliiton voimavaroihin.

Mitä kauemmin täysimittainen sota Ukrainassa kestää, sitä enemmän se kuluttaa kaikkien osapuolten resursseja. Vaikka Ukraina on iso maa, on länsimaiden Ukrainalle osoittama apu ollut varmasti merkittävässä roolissa. Suomen valtionjohto tähyili helmi-maaliskuussa 1940 länsivaltojen perään, mutta apua oli tulossa liian vähän ja liian myöhään. Se oli omalta osaltaan ratkaisemassa tilannetta rauhan eduksi. Ukraina ei ole vielä joutunut sellaiseen tilanteeseen, eikä toivottavasti joudukaan. Mutta varmaa on, että tahto ei riitä, tarvitaan myös kyvykkyyttä.

Kirjoitushetken valossa Venäjän asevoimat eivät vaikuta voimalta, jotka kykenisivät enää miehittämään Ukrainan. Mutta ei sen tarvitsekaan, sille riittää pienempikin voitto ja maa-alueiden kaappaaminen. Ukrainan häviö olisi häviö niin Ukrainalle itselleen kuin sitä tukeneille länsimaille, ja loisi huomattavaa epävarmuutta ja jatkuvien jännitteiden läsnäoloa tulevien vuosien kansainvälisiin suhteisiin Euroopassa. Siinäpä onkin Ukrainan tilanne pähkinänkuoressa, mitä tulee voimavaroihin ja niiden antamaan poliittiseen liikkumatilaan. Paljon on pelissä, joten ei pidä liikaa tuijotella venäläisjoukkojen matalaa moraaliala. Niin kauan kuin taistelut jatkuvat, on tilanne erityisesti Ukrainalle erittäin kuluttava.

Tutkimukseni näkökulmasta vuosi 2022 on tuottanut uusia merkityksellisyyden tunteita, vaikka syy sille onkin epämiellyttävä. Moni länsimaa on viime vuosikymmeninä unohtanut täysimittaisen kulutussodan kauhut ja vaaran, mutta kun sota on taas saapunut Eurooppaan, on ihmisten ja heidän ajatustensa rooli sodan aikana saanut uutta merkitystä. Kannattaa kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, miten eri sivusta katsovien maiden konteksteissa oikein puhutaan sodasta ja miten siellä reflektoidaan oman maanpuolustuksen ideaa ja tilaa, ja sen suhdetta väestöön ja heidän rooliinsa sekä mielipiteeseensä.

Minulla ei ole varmaa tietoa siitä, onko Ukrainassa perinnettä puhua maanpuolustustahdon kaltaisesta ilmiöstä meille tutuilla käsitteillä tai millaisilla käsitteillä he kuvaavat omaa puolustustaisteluaan, mutta näyttää olevan selvää, että kieli on sielläkin ollut merkittävässä roolissa Venäjän hyökkäyksen [alusta alkaen](#). Jokaisella maalla on omia perinteitään siinä, millaiseksi kansalaisten roolia maan puolustamisessa on kielellisesti aseteltu, ja kriisi- ja sota-aikana on olemassa vielä muita kieleen liittyviä tapoja, kuten myös erityisiä suoranaisia sodankäyntikeinoja jo ensimmäisessä maailmansodassa tutuksi tulleen propagandan tapaan. Poliittisen päätöksenteon kannalta tavalla kuvata ja käsitteellistää väestön valmiutta puolustaa maata on merkitystä, ja Ukrainassa käynnissä oleviin tapahtumiin palataan varmasti tulevana vuosikymmeninä eri tavoin. Erityisesti ihmisten rooliin siinä niin Ukrainassa kuin Venäjällä.

Tahdolla on edelleen väliä, on myös jatkossa.

Kirjoittaja työskentelee tutkijatohtorina Historian ja etnologian laitoksella. Hän on viime aikoina tutkinut muun muassa maanpuolustustahdon poliittisuutta sekä kansainvälisiä suhteita.